

Drög að frumvarpi til laga um breytingu á lögum um menningarminjar - aldursfriðun

Október 2022

Þórunnartúni 2

105, Reykjavík

Félag fornleifafræðinga þakkar fyrir ánægjulegt samráð við gerð þessa frumvarps. Félagið fagnar áformum um heildarendurskoðun á lögum um menningarminjar enda ljóst að skerpa þurfi á margvíslegum atriðum. Í því samhengi má nefna strangari kröfur á skráningu fornminja vegna aðalskipulags enda Ísland langt á eftir í þekkingu og skráningu fornleifa samanborið við aðrar þjóðir. Enn fremur þarf Minjastofnun Íslands lagalega heimild til þess að vernda minjar sem ekki njóta verndunar vegna aldurs, en teljast hins vegar mikilvægar t.a.m. vegna sögulegs samhengis; staðbundis mikilvægis; arkitektastíls eða samhengis við landshætti. Má þar tína til dæmi eins og stríðsminjar, fyrstu rafveitur í sveitum landsins eða sundlaugar. Vísað er í fyrri umsögn félagsins um þetta mál. Í henni er sérstaklega fjallað um hvernig slíkt er framkvæmt á Englandi. Fordæmin og verklag er því til staðar um þessi mál sem hægt er að hafa til hliðsjónar við endurskoðun menningarminjalaga.

Félagið vill enn fremur benda á tvö brýn mál sem við teljum rétt að vekja athygli á þessari stundu: staða minjavörðar Vestfjarða og lítið fjármagn í fornminjasjóð.

Minjavörður Vestfjarða

Minjasvæði Vestfjarða hefur ekki verið með minjavörð síðan 2018. Félagið telur það algjörlega óviðunandi staða fyrir menningu Íslands og skipulagsmál á Vestfjörðum að íslenska ríkið hafi ekki veitt fjármagn til þess að manna allar stöður minjavarða á landinu. Félagið hvetur ríkið eindregið til þess að Minjastofnun Íslands fái fjármagn til þess að manna stöðu minjavarðar á Vestfjörðum.

Október 2022
Þórunnartúni 2
105, Reykjavík

Slíkt myndi líklega bæta samskipti milli Minjastofnunar Íslands við fólk á Vestfjörðum og ekki síst samskipti við verktaka og framkvæmdaraðila á svæðinu. Betra samtal milli þessara ólíku aðila er öllum til hagsbóta.

Staða fornminjasjóðs

Félagið vill enn fremur vekja máls á að tryggja þurfi viðunandi fjármagn í fornminjasjóð. Fjárveitinga til sjóðsins hafa nær staðið í stað undanfarin ár, jafnvel lækkað. Á seinasta ári fékk sjóðurinn aðeins 44 milljónir (auk tímabundinnar aukafjárveitingu upp á 30 milljónir: samtals um 70 milljónir). Sambærilegur sjóður er til dæmis safnasjóður sem er um 200 milljónir. Fornleifarannsóknir eru þó gjarnan flóknar og tímafrekar. Ef fram heldur sem horfir mun fjárskortur í sjóðnum hafa alvarlegar afleiðingar fyrir fornleifafræði hérlandis. Hætta er á fólk hverfi til annara starfa eða eigi erfitt með að halda fullu starfi - þurfi jafnvel að gefa vinnu sína í auknum mæli. Af því myndi leiða þekkingartap innan fagsins. Uppbyggingu sem átt hefur sér stað í faginu væri stefnt í voða og þar með fornleifafræði á landinu öllu.

Mikið líf hefur verið í fornleifarannsóknnum á síðustu áratugum. Má þar tína til tvö þekkt dæmi: rannsóknir á Hofstöðum í Mývatnssveit og Skriðuklaustri á Austurlandi. Við vitum meira um trúarlíf og samfélag til forna þökk sé þessum rannsóknnum. Þær hafa einnig laðað að ferða-fólk og veitt mikilvægt fjármagn til viðkvæmari samfélaga. Fjármagn í fornleifarannsóknir er því í senn fjármagn til **byggðamála** og **vísinda-starfa**.

Félagið vill enn fremur nefna að varðveisla báta á illa heima í sjóði sem hefur það hlutverk að stuðla að varðveislu og rannsóknnum á fornminjum. Bátarfur er mikilvægur en mögulega ætti varðveisla þeirra fremur heyra undir aðra sjóði, svo sem safnasjóð, enda dæmi þess að söfn sæki um styrki í fornminjasjóð til þess eins að gera upp sinn bátasafnkost.

Virðingarfyllst,

Stjórn Félags fornleifafræðinga